

СОЦІОЛОГІЧНІ НАУКИ

Лесік І.М.

кандидат економічних наук;

Петришина І.В.

студентка,

Миколаївський національний аграрний університет

ДУХОВНА КУЛЬТУРА ЯК МЕХАНІЗМ САМОРЕГУЛЯЦІЇ СУЧАСНОГО СОЦІУМУ

Вивчення прояву духовності та осягнення її сутності складне, комплексне явище, яке розглядається через систему цінностей сформованих в процесі історичного розвитку соціуму, культурою його буття.

Духовність науковці розглядають як міру присутності людського в спільноті і окремій людині, а її втрату порівнюють з втратою людяності, тому розвиток духовності і зайняття духовними цінностями високого рівня в ієрархії смислів виділяються як найважливіше завдання соціалізації [1, с. 16].

Під соціалізацією розуміють такий процес, у ході якого людська істота з певними біологічними задатками набуває якостей, необхідних для життєдіяльності в суспільстві. В такому розумінні соціалізація – це процес розвитку людини як соціальної істоти, становлення її як особистості. По суті, соціалізація є процесом входження індивіда до різних соціальних спільнот, колективів і груп людей на підставі засвоєння норм, ідеалів, цінностей [2].

Духовна культура, з точки зору соціології – складна і багатогранна система, що включає усі види, форми і рівні суспільної свідомості, системи освіти і виховання, системи установ культури. Сюди ж відносяться усі види пізнання й просвіти, усі форми і типи літератури, мистецтва, філософії, релігії, науки, моральності [3].

У широкому розумінні духовна культура – це різноманітний досвід життєдіяльності суб'єктів, що включає в себе найсуттєвіші результати суспільного досвіду народів щодо освоєння суспільного й духовного буття, соціуму, багатогранних духовних цінностей. Такий досвід має універсальний характер. Головними умовами й чинниками розвитку духовної культури особистості є:

- духовна свобода суспільства, свобода індивіда;
- самоздійснення індивідуального стилю творчої духовної діяльності;
- комунікативна культура особистості;
- повнота емоційного сприйняття світу [4].

Сучасний духовний стан українського суспільства одноставно оцінюється дуже негативно і науковцями, і діячами мистецтва, і представниками релігійних конфесій. Серед найнегативніших факторів такого стану передусім:

некерованість процесів становлення демократичного суспільства; неможливість користуватися ціннісними орієнтирами своїх батьків; неузгодженість системи виховання і освіти, що приводить до сполучення протилежних тенденцій у суспільній свідомості; послаблення ролі родини, духовної спадщини попередніх поколінь і освітніх закладів в процесі виховання [5].

Проблема так званого духовного безкультур'я є дуже актуальною і для України, яка набуває державної ваги і потребує невідкладного й активного втручання владних структур. Їхні дії сприятимуть об'єднанню зусиль для формування духовності й духовної культури підростаючого покоління на засадах національних і загальнолюдських цінностей [6].

Люди чим далі, тим більше беруть участь у гонитві за сьогоденними цілями, за речами, суспільство у безглуздому накопиченні переходить всі розумні межі, забирає час, нерви, сили. Наша цивілізація – грошово-речова. На жаль, ознакою прискороеного розвитку цивілізації є відставання і занепад духовності. Історія довела: людина, яка розвивається бездуховно, повертається до тваринного існування, стає агресивною і кінець-кінцем самознищується. Невідповідність індивідуумів певним духовним якостям призводить до руйнування суспільства. Занепад духовності веде до деградації людини [7].

Відродження духовності – нагальне веління нашого часу. Поряд з єдністю віри, надії та любові його вимірами є гармонія розуму, почуття і волі особистості, діалектичний взаємозв'язок істини, добра і краси. Відродження духовності – це відродження єдності всіх сутнісних сил людини, способів і форм освоєння дійсності [8].

Вихід з духовної кризи залежить від інструментів формування нової свідомості і самосвідомості, активності людині, її творчого спрямування (рис. 1).

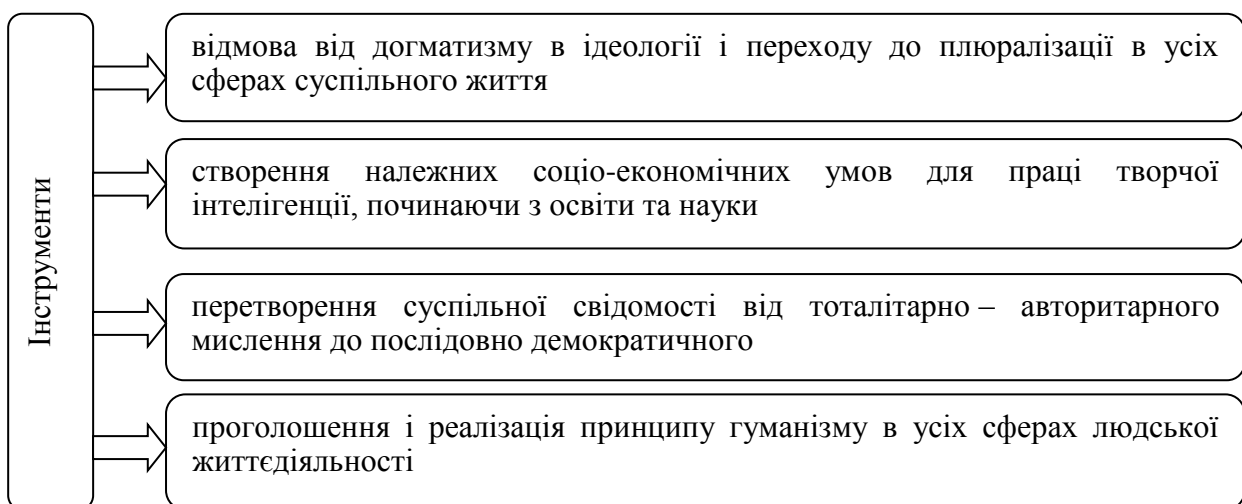

Рис. 1. Інструменти подолання духовної кризи

Джерело: побудовано авторами за даними [8]

Важливим механізмом формування духовної культури є залучення індивідуумів до активної соціальної діяльності, корисних, добродійних справ, підтримки і надання допомоги тим, хто цього потребує. Саме корисні дії, участь

в добродійних акціях, соціальних програмах, сприяють появі відповідальності за вирішення проблеми, утвердженню почуття гуманності, толерантного ставлення до поведінки, переконань і поглядів інших людей, навіть якщо вони відрізняються від особистих. Духовний розвиток – це довгий і складний шлях по незнайомій країні. Він пробуджує здібності, підіймає свідомість до нового рівня, трансформує елементи особистості, яка починає функціонувати в нових вимірах [9].

Духовність не може мати вимірів, які застосовуються щодо матеріальних багатств, визначення ефективності виробничої праці тощо. Тому за умов становлення нових економічних відносин духовні цінності мають перебувати під опікою держави, суспільства в цілому. Культура потребує державних дотацій, меценатства, пожертвувань; вона не може існувати на комерційній основі. Україна – це держава, яка повинна стати взірцем для всього світу щодо духовного розвитку нації. Беручи до уваги всі трагедії – екологічні, політичні, економічні, соціальні, культурні, духовні, український народ має збагатитися мудрістю своїх пророків і навернутися до єдиного цілющого джерела – духовності. Це єдиний шлях спасіння, іншого нам не дано. Якщо ми не захочемо ним іти, будемо все далі й далі прямувати у безодню бездуховності, аморальності, лицемірства, невігластва, смерті як духовної, так і фізичної [10].

Духовна культура передбачає формування свідомості людини та залучення її до активного економічного, політичного й культурного життя, яке не обмежується лише зовнішнім досвідом, фізичними потребами, а задовольняє і формує емоціональні та інтелектуальні потреби, які виникають в процесі набуття людиною життєвого досвіду, через почуття любові, віри і оцінки дійсності.

Отже, духовної культури є базовою основою формування морального виміру людської життєдіяльності, який поєднує у собі не тільки абстрактно-теоретичні цінності й ідеали, а й формує всебічно розвинену особистість, громадянина України, якому притаманна висока культура, широкий кругозір, загальнолюдські цінності, високі моральні ідеали. Наявність культури є свідченням духовного спрямування людського життя, відсутність якого є наслідком деградації соціуму.

Список використаних джерел:

1. Колісник О. Духовність як джерело символів людського буття і як виток саморозвитку людини // Наук. вісник Волинського державного університету. Серія: Філософські науки, № 10, 1998. – С. 16-22.
2. Розум С. И. Психология социализации и социальной адаптации человека / С. И. Розум. – СПб.: Речь, 2006. – 365 с.
3. Примуш В.М. Загальна соціологія: навч. посібник / М. В. Примуш. – К.: Професіонал, 2004. – 590 с.
4. Васянович Г. П. Духовна культура й антикультура: можливості ІКТ у вихованні студентської молоді / Г. П. Васянович // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2014. – Вип. 37. – С. 76-80.

5. Целякова О. М. Формування духовної культури особистості в контексті трансформації сучасного українського соціуму / О. М. Целякова // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2008. – Вип. 35. – С. 46-54.
6. Рубенштейн с.Л. Проблемы общей психологии / с.Л. Рубенштейн // Издательство: Питер, 2002 г. – 720 с.
7. Рерих Н. К. О вечном: Книга о воспитании / Н. К. Рерих. – М.: «Республика». – М.: Республика, 1994. – 461 с.
8. Воронкова В. Г. Метафізичні виміри людського побуття (проблеми людини на зламі тисячоліть). – Запоріжжя, 2000. – 176 с.
9. Формирование духовной культуры студентов педагогического университета в процессе освоения ценностного содержания культурологических дисциплин [Текст]: диссертация / А. К. Нестеров; Науч. рук. Т. Г. Русакова; Мин-во образован. И науки РФ, ГОУ ВПО «Оренбург. гос. пед. ун-т». – Оренбург: Б.и., 2009. – 186 с.
10. Каралаш Н. Духовний світ як проблема формування особистості / Н. Каралаш // Релігія та Соціум. – 2010. – № 1(3) – С. 157-160.